

יום	יום לחודש	יום מוהר"ן	ליקוטי מוהר"ן	ליקוטי הלכות מוהר"ן	משנה ברורה	שיחות הר"ן	שולחן ערוך
שבת	כ"ז	ק:	קב	חזרה	רלג-רלד	ג.ג.	
א	כ"ח	קא:	קבא	עג:	רלג-רלד	ה.ה.	
ב	כ"ט	קא:	קכב	עד:	רלג-רלח	א.ב.	
ג	ל'	קב:	קכג	עד:	רלג-רמ	ג.ד.	
ד	י'	קב:	קכד	עה:	רמא-רמב	א.ב.	
ה	יא'	קג:	קכה	עה:	רמג-רמד	א.ב.	
ו	יב'	קג:	קכו	חזרה	רמה-רמו	ג.ד.	

בקרני אורה

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

272 | פרשת קרח | כ"ז סיון תשפ"ב

דבר המערכת

שבת זו אנו מברכים על חודש תמוז הבעל"ט, רבינו הקדוש גילה: "זכרו תורת משה ראשי תיבות תמז חסר ואו, כי אז בתמוז צריכים להמשיך הזכרון לתקן השכחה, כי אז נתהווה השכחה על ידי הלוחות שנשתברו בחודש תמוז" (ליקוטי מוהר"ן, ר"ר). השכחה היא מקור כל הרע שבעולם. חטא העגל והמרגלים הביאו שכחה לעולם "שמם כל הצרות בגוף ונפש וממון ססובלים בגלות המר הארוך הזה, ועיקר הוא צרות הנפש, בפרט כמו שיועד כל אחד בנפשו נגעי לבבו ומכאוביו" (עלים לתרופה, שכח). שכחה פירושה כסילות והיסח הדעת מהתכלית האמיתית והשתקעות בכל הבלי העולם הזה חלילה, ובחודש הבא עלינו לטובה צריכים אנו לעסוק בהמשכת הזכרון, להתעורר ולהתכונן לקראת יום ההמלכה הגדול הבעל"ט. ולזכור כי אנו בני מלכים ועליו נפל חובת היום להתרום מאשפתות ולהושיב עצמנו עם נדיבים הלא המה צדיקי האמת, ללכת בדרכיהם ולהדבק בעצותיהם הקדושות.

עלינו לזכור לבקש ולהתחנן ולהפציר ולהעתיך בכל לב על ראש השנה הבעל"ט, שנזכה בעזרת ה' להיכלל בקיבוץ הקדוש על מקום מנוחתו הקדוש והנורא, בלא שום מניעות כלל. הפחדים והחששות והמניעות נועדו רק להגביר החשק, וכפי שלימדנו רבינו הקדוש: "כשאישי ישראלי צריך לעשות דבר גדול שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסוע לצדיק אמתי, איז מזמינים לו מניעה, וכפי מעלת הנחשק כן צריך להיות גדול החשק, ועל כן כשהנחשק גדול מאד נמצא שצריך שיהיה לו חשק גדול מאד, אז יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל ידי זה החשק גדול ביותר, כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר" (ליקוטי מוהר"ן, טו).
"אין דבר גדול מזה" - ובודאי שהמניעות שנועדו להגדיל החשק, נועדו להכין כלי קיבול לאור האורות הלזה. הבה נבין את הרמזים, ובכך נזכה להיכלל בטוב הזה במלא חפניים.

העורכים

חיים של אמונה

חוץ נדמה שהוא מקנא רק בתוצאה, אבל רבינו הקדוש מגלה שיש כאן פגם אמונה, וסופו לפילול מאמונתו אם ימשיך ויפתח מדה משוקצת זו חלילה.
וכך כותב ה'מנורת המאור': "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, כל אחת משלש מדות הללו מסבבות להפסיד אמונתו של האדם וטורדוין לו מן העולם הבא. כי המקנא בחברו דומה לו תמיד מה שלחברו הרבה ומה שלו מעט, נמצא תמיד כועס במעשה השם יתעלה". הקנאה פירושה לדבריו כעס על הנהגת ה' עמו. זהו הפסד האמונה בהשגחת ה' לטובה עלינו, והיא עקירת שורש כל שמחת המצות ושייכותנו אליו יתברך.

הקנאה מתלבשת במצוות; לפעמים היא נראה כ'קנאת סופרים' שאמורה להרבות חכמה, אבל אם היא מלווה בחלישות הדעת ובמייאוס החלק שלו עצמו, הרי חזקתה שהיא באה מן הנחש הקדמוני, שהוא זה שחידש את טומאת הקנאה. וכפי שרבי נתן מגלה על 'חטא עץ הדעת' שהוא כידוע שורש כל החטאים כולם, ונקודת הטומאה שבו היא: הגדלות והגאווה שרצו להתנשא ולמלוך ולא להתבטל לקב"ה. אבל איך הוא הצליח לדחור לתוך לב אדם הראשון ולהכשילו בכך? ע"י הקנאה! וכה הם דבריו המבהילים: "עיקר חטאם [של אדם וחווה] היה על ידי בחינת גדלות, שזה היה עיקר הסתת הנחש הקדמוני, היינו שהכניס בהם קנאה ותאוה למלוך ולהתגאות, כמ"ש שם 'הייתם כאלקים יוצרי עולמות', כאומר, למה לכם להיות נכנעים ובטלים תחתיו, הלא אם תאכלו מעץ הדעת תהיו בעצמכם אלקים ומלך כמותו?".

המידה הזאת היא שורש לכל הנפילות והצרות שהיו וישנם בעולם, והיא טורדת את האדם מן העולם הזה ומעולם הבא. ומי שרוצה לראות ולקחת מוסר ממעשה קורח ולברוח ממחלוקת המכלה מנפש ועד בשר, ורוצה להינצל מפגמי אמונה שעוקרים הכל - צריך להתחיל לשום לב לרחשי לבו, כשהוא רואה את חברו מצליח ברוחניות או בגשמיות, בבנים, בשידוכים, בדידות. או להבדיל בעבודת ה', בכשרונות וחכמה בהבנת התורה, ובכוחות הנפש בעבודה וכדומה. ותולעת הקנאה מתחילה לרוחש בלבו ולזרוע חלישות הדעת, שהחובה אז להזדעזע ולברוח כבורח מפני הנחש. זהו 'רקב עצמות' שיכול לכלות הכל חלילה. זה יכול לעורר את עיני החכם והפסח ביותר ולהמיט עליו את החורבן האיום ביותר. ואדרבה, זה הזמן להסיח דעת ממה שהנחש מצייר לו כאילו הוא חסר ומקופח, ולהתחיל להודות על כל הטוב שה' חננו, ולשמוח במה שיש לו, ולהתלהב בכך ש'כל מה דעביד רחמנא עמו לטב עביד'.

בני ישראל הכשרים ידעו תמיד למסור נפשם על האמונה הקדושה, ואם הקנאה מפסדת חלילה את האמונה נלחם בה מסירות נפש. נקנא קנאת ה' צבאות, ונעמיד בלבנו את יסודות האמונה הקדושה להאמין תמיד ובכל מצב שהוא יתברך הרוחם והחנן, הוא הטוב והמטיב ואין זולתו. ו"מי שיש לו אמונה חיינו חיים, והוא מבלה ימי חיינו בטוב תמיד" (שיחות הר"ן, נג).

איזמה היא המחלוקת, נוראה ומבהילה, אין קץ לעונשה. ואם כך על מחלוקת סתם, לחלוק על משה רבינו בכבודו ובעצמו על אחת כמה וכמה. זה משחק באש. פרשתנו מתריעה: "ולא יהיה כקרח וכעדתו", ומספרת על העונש המפחיד בו נספו אפילו יונקי שדים רח"ל בעטיה של המחלוקת.

אכן, צריך להיזהר ממחלוקת ולברוח הימנה כמטחוי קשת. אבל שומה עלינו להתבונן מעט בשורש הדברים, איך הם הגיעו לשפל כזה?! גם אנו צריכים לשאול: 'קורח שפיקח היה מה ראה לשתות זה'. הוא הרי היה אדם גדול בענקים כמובא, ואיך נפל לבור עמוק שכזה לבוא ולחלוק על משה בפרט, ולהיכוות באש המחלוקת בכלל?!

רש"י הקדוש בפרשתנו (טו-א' בשם התנחומא) מצביע על נקודת התורפה שהתחילה את הפורענות כולה: "ומה ראה קרח לחלוק עם משה, נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל". היתה כאן מחלה איזמה ושמה 'קנאה'. שורש פורה ראש ולענה עמוק וטמון, שממנו כבר נתגלגלו הדברים והלכו; הוא התחיל לחלוק ולבטל את דברי משה וכינס את ראשי הסנדראות ופיתם בממון ובדברי ליצנות, ואלו מרדו בה' ובמשה עבדו כמו שאמרו חז"ל. וכך כותב רבינו בחיי: "ודבר ידוע כי לא החזיק קרח במחלוקת עד שהתלבט במידת הקנאה, ומדה זו הטרידתו מן העולם" (ספר כד הקמח, ערך קנאה). וכפי שרש"י עצמו מפרש (מובא בתו"ט אבות ד, כא) על דברי חז"ל "הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם - הקנאה, שקינא קורח במשה ואהרן".

מה טיבה של קנאה ולמה היא עלולה להמיט חורבן נורא כזה?! רבינו הקדוש מגלה לנו יסוד עצום: "על ידי קנאה אדם נופל מאמונתו" (ספר המידות, אמונה ח"ב, כ"ה). הקנאה מהווה סתירה לאמונה, האמונה מחייבת את התמימות, והתמימות מחייבת להאמין שכל מה שהש"ת מנהיג אתנו הוא לטובתנו. וכפי שרבי נתן מרחיב שהתמימות פירושה להאמין בישרות משפטי ה' שבחר לך את החלק הטוב ביותר ואת המצב הטוב ביותר. ועל האדם לידע ולהאמין "שבחירתו תלויה דייקא באופן זה שה' יתברך מתנהג עמו, ויאמין שהכל לטובתו, ויהיה רגיל לומר 'כל מה דעביד רחמנא לטב עביד', ובודאי יש דרך שדייקא על ידי זה הדחקות והיסורים והבלבולים יתקרב לה' יתברך" (ליקוטי הלכות, ראש חודש, יב).

התמימות גם מחייבת להאמין שאף שלחברי ינתנו כוחות אחרים, כגדולה וכבוד, ולי ינתנו כלים הפוכים של זלות ושפלות, הרי שזה החלק הנבחר הטוב והמתוק ביותר שעל ידו דווקא אצלתי, וכפי שהתם הקדוש אמר: 'זה מעשה שלו זה מעשה שלי' (ראה ספורי מעשיות, מעשה ט).

לעומת זאת, הקנאה היא אש צורבת בלב, ומכרזת בעמקי הנפש לאדם שהוא מקופח; שלא נתנו לו את מה שהיה ראוי שיתנו לו. הוא מקנא בכשרונות או בסיבות שניתנו לרעהו שעל ידם הצליח, ומתרעם מדוע נולד הוא במזל שכזה או עם בנים שכאלו או עם תנאים שכאלו שלא מאפשרים לו לגדול ולהצליח כחברו. כלפי

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק תלמודיו

שמעו פעם אנשי-ש'לומנו את רבי חייקל מתפלל על הציצין ואומר: "אָתָם הָרִי אַמְרָתֶם שְׂאָדָם שְׂאִינוּ לומד ומסים את כל הש"ס אין מאיר עליו צלם אלקים, ובְּכֵן הַמְלִיצוּ טוֹב פְּעַד נְכָדִי שְׂיָזְכוּ וְיִלְמְדוּ וְיִסְיָמוּ אֶת כָּל הַש"ס".

(שיח שרפי קודש)

לתגובות והערות
3323796@gmail.com
ניתן לקבל את הגיליון באימייל מידי שבוע

הדל"ג 7:13 - ניץ ההמה 5:30 - מוזק"ש 8:12
צאת השבת 8:31 - צאה"ש לר"ת 9:06

תיכף למכשול - חרטה!

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו
אלהם רב לכם כי כל העדה כלם
קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על
קהל ה'?

לכאורה בעת שדיברו וחלקו אהרן
ומרים על משה ואמרו "הלא גם בנו
דיבר ה'", מדוע לא נענשו כקורח ועדתו
שאמרו "רב לכם כי כל העדה כולם
קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על
קהל ה'".

ותירצו אנ"ש ואמרו, שזכות אהרן
ומרים היה, מחמת שתיכף ענו בעצמם
ואמרו "אל נא תשת עלינו חטאת אשר
נואלנו ואשר חטאנו", דהיינו שביקשו
כפרה ומחילה והסירו בעוונם הגדול,
מה שאין כן קורח ועדתו.

ובזה היו גם מדייקים במאמר חכמינו
זכרונם לברכה (ברכות יב:) שאמרו
"העושה עבירה ומתבייש בה מוחלין
לו על כל עוונותיו", שהכוונה שתיכף
לעשיית העבירה כבר מתבייש בעצמו
בעבירה זו שעבר, וזהו "העובר
עברה ומתבייש בה" היינו בעבירה
זו שעבר עתה ממש. והסבירו זאת,
שכמו שבגשמיות אם מניחים למשך
זמן שום דבר לח, הריהו מתקשה עד
שקשה אחר כך לנקותו, מה שאין כן
אם מנקוהו וורוחו תיכף ומיד, וכמו כן
צריך להתוודות לפני ה' יתברך ולבקש
סליחתו, תיכף לפגם שפגם.

(שיש"ק ד, ב)

המלח הממתיק!

ברית מלח עולם הוא לפני ה'

הצדיק יסוד עולם הוא "ברית מלח
עולם", שממתיק את מרירות העולם
(מבואר כמה פעמים בספרי קבלה וספרי רבינו).

וכפי שמבאר זאת בעצות המבוארות:
"הצדיקים שזכו לתיקון פגם הברית,
מכונים 'ברית מלח עולם', משום שיש
בהם מכוחו של המלח. היינו, כפי
שהמלח מושך את הדם מן הבשר, כן
מושך הצדיק על ידי דעתו וכוחו את
הפגמים שבאדם המקורב אליו, ובפרט
את פגם הברית" (עצות המבוארות, ממון
ופרנסה טו).

ומעתה: "חזקו ואמצו אחי ללמוד ספרי
בכל יום, ולעיין ולחפש בהם למצוא
בהם בכל פעם עצות להציל נפשכם
מטיט יון מצולת טרדת העולם הזה
והבליו. ופה ובסביבות אלו רואים ביותר
מרירות העולם, ואיך העולם ים זועף
ממש, הולך וסוער, הולך וסוער, וכמה
וכמה מסעיר גופם ונשמתם רחמנא
ליצלן. ומעט הניצולים, מעט דמעט,
רק כדי נשימה. והכל בנפלאות חסדי
ה' על ידי הצדיק יסוד עולם ברית מלח
עולם, אשר אלמלא מלח לא הוי עלמא
יכלין למסבל מרירותא. אשרינו שזכינו
לידע ולהתקרב אליו, ועל כל פנים לבלי
לחלוק על מקור חיים, חיותינו, תקוותנו
וישועתנו בזה ובבא לנצח" (עלים לתרופה,
מכתב מיום ה' פנחס ט"ד).

שאלה:

השבע התקבלה שאלה במערכת הקולית של הגיליון, ובה שאל
השואל, אחר שלמד ב'ליקוטי עצות' ערך צדקה אות ל"ה (ומקורו
בתורה ד' בליקוטי מוהר"ן תניינא): "עיקר עבודת הצדקה היא לשבר
האכזריות שלהם, להפכו לרחמנות, להתנדב לצדקה. כי מי שהוא
רחמן בטבעו ונותן צדקה מחמת רחמנות שבטבעו, אין זה עבודה.
על כן כל הנדיבי לב שרוצים לקיים מצות צדקה כראוי... צריכים
לשבר אכזריות שלהם שבטבעם, להפכו לרחמנות, ליתן צדקה, כי
זה עיקר עבודת הצדקה".

ושאל: אני רגיל לתת את צדקותי לבני משפחתי ולחבריי מאנ"ש
וסביבתי הקרובה, אשר אני מכיר בעניותם ומרחם עליהם, ולא
לאנשים רחוקים שאיני מכיר אותם. ולכאורה ע"פ מה שלמדתי
כאן, אין זה עבודת הצדקה כלל, אלא עיקר העבודה לתת לכאלה
אשר אני מרגיש אכזריות ואני צריך לשבר האכזריות ולהפכו
לרחמנות.

תשובה:

לפני שנתייחס לשאלתך, נציין שנתינת הצדקה לקרובים היא הלכה
פסוקה בשולחן ערוך, וככל שהעני קרוב כך יש להעדיפו ולהקדימו.

וכפי שנפסק בשולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה:

"הנותן לבניו ובנותיו הגדולים, שאינו חייב במזונותיהם, כדי ללמד
את הבנים תורה ולהנהיג הבנות בדרך ישרה, וכן הנותן מתנות לאביו
והם צריכים להם, הרי זה בכלל צדקה. ולא עוד אלא שצריך להקדימו לכל
לאחרים. ואפילו אינו בנו ולא אביו, אלא קרובו, צריך להקדימו לכל
אדם. ואחיו מאביו, קודם לאחיו מאמו. ועניי ביתו קודמין לעניי עירו,
ועניי עירו קודמין לעניי עיר אחרת. ויושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי
חווצה לארץ" (ש"ע יורה דעה סימן רנ"א סעיף ג).

וב'ערוך השולחן' העתיק לשונו של אליהו הנביא ב'תנא דבי אליהו'
פרק כ"ז, וז"ל: "אם יש לאדם מזונות בתוך ביתו ומבקש לעשות מהן
צדקה כדי שיפרנס אחרים משלו, כיצד יעשה? בתחילה יפרנס את אביו
ואמו, ואם הותיר יפרנס את אחיו ואחיותיו, ואם הותיר יפרנס את בני
משפחתו, ואם הותיר יפרנס את בני שכונתו, ואם הותיר יפרנס את בני
מבוי שלו, ואם הותיר יפרנס שארי בני ישראל".

כך שלמעשה, איך שלא יהיה, בוודאי יש לנהוג כך, להקדים נתינת
הצדקה לקרוביו ומכריו ועניי עירו. [ופשוט שאין כאן פטור מליתן לכל
עני שהוא, אלא דין הקדמת הצדקה, ואכמ"ל].

כמו כן פשוט, ולמותר להדגיש, שגם נתינת הצדקה עצמה צריכה
להיעשות מתוך מידת הרחמנות, ומה שהאדם מרחם על עניים היא
מידה משובחת, המעידה על היותו מבני ישראל אשר הם 'רחמנים בני
רחמנים'.

ועתה, לגוף שאלתך:

הנה, מדברי מוהר"ן ב'ליקוטי תפילות על תורה זו [אשר כבר ידוע בין

פִּזְרֵן נָתַן לְאֲבִיוֹנִים!

אנ"ש שאחד הפירושים הטובים ביותר לליקוטי מוהר"ן הוא 'ליקוטי
תפילות' [אנו למדים שעיקר שבירת האכזריות היא ב'כמות' הצדקה.
היינו שעיקר עבודת הצדקה, היא לתת יותר ממה שהיה רוצה לתת רק
מצד הרחמנות.

וכלשון מוהר"ן ת:

"ריבוננו של עולם, מלא רחמים, זכני ברחמיך הרבים ליתן צדקה הרבה
תמיד בכל יום ובכל עת ובכל שעה, ותתן לי כח וגבורה לכוף את יצרי
ואת לבי הקשה, לשבר האכזריות שבלבבי להפכו לרחמנות, להתנדב
ליתן צדקה הרבה בפיוזר גדול יותר מטבעי ורצוני, בלי שום הקפדה
כלל. כמו שכתוב 'פִּזְרֵן נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום
בכבוד'. ואזכה ליתן צדקה בשתי ידיים בשמחה גדולה ובלב טוב, ולא
ירע לבבי בְּתַתִּי לו. ותהיה ידי פתוחה תמיד ליתן לעני די מחסורו אשר
יחסר לו, ואזכה לקיים מקרא שכתוב 'פתוח תפתח את ירך לו והעבט
תעביטנו די מחסורו אשר יחסר לו'. ותזמין לנו עניים הגונים לזכות
בהם, ותשמרנו ותצילנו מעניים שאינם מהוגנים" (ליקוטי תפילות ח"ב,
תפילה ד).

והיינו, שלפעמים מצד הרחמנות שיש בו באדם מצד טבעו, היה נותן
לצדקה לעני פלוני רק סך של חמישים שקלים, ועיקר עבודת הצדקה
הוא שמשבר אכזריותו ומפזר לצדקה "יותר מטבעו ורצוני", ונותן מאה
שקלים או יותר. וכן הלאה.

[ואגב: אם תבונן תראה בזה דבר פלא, שכשמבקשים מהאדם צדקה
ורואה שאין בכיסו רק מטבע של 10 שקלים, הרי הוא חס על כספו
ואינו נותן לצדקה אלא אם מקבל עודף, כי נדמה לו שזה סכום גדול
מדאי לתת לצדקה. אמנם, אם תיכף אח"כ רואה בחנות איזה דבר מאכל
או משקה, והוא רעב או צמא, תיכף מוציא בקל את אלו העשרה שקלים
ואינו נחשב אצלו כסף גדול כלל. נמצא שמה שנחשב כסף רב לצדקה,
נחשב אצל עצמו לכסף קטן. ודוק היטב, למען נזכה לשבר אכזריותנו,
ולקיים "פזר נתן לאביונים"].

ואכן, עלינו להתרגל לשבר אכזריות הלב, ולא לתת צדקה בקמצנות רק
בשפע גדול. ואין לנו לפחד שמא יחסר לנו ממון ע"ז, כי אדרבא, עיקר
השפע בא רק ע"י שמפזרים את הכסף לצדקה, וכל טרדות ודאגות
הפרנסה הוא מחמת שהאדם שומר כספו לעצמו ואינו מפזר צדקה
לעניים.

וכמו שכתב מוהר"ן על אלו המקמצים לצדקה:

"איש בער לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, כי כל טרדותם ובלבול דעתם
של כל העולם, הן העשירים הן הבינונים, הן שאר ההמון הרודפים אחר
הממון והפרנסה ביגיעות גדולות וטרדות ויסורים ודאגות הרבה, כל זה
נמשך רק ממניעת הצדקה, מחמת שאין נותנין צדקה בריח ובפיוזר
גדול, כמו שכתוב 'פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד'. כי כל הטרדות
וכל היסורים וכל הבלבולים של כל העולם בענייני הממון והפרנסה,
כל זה הוא בחינת תאות ממון, שאי אפשר לשברה כי אם על ידי צדקה.
נמצא, שאם היו נותנין צדקה בהרחבה היו ניצולים מהקללה של 'בזעת
אפיך תאכל לחם', שהוא טרדת רדיפת הממון והיה להם חיים" (ליקוטי
הלכות, קידושי ג, ד).

פגמים מאירים והודושים מזוהרים מלוקמים מספרי גדולי הצדיקים ז"ע
מתוך רשימותיו של הגר"ם שכטער שלי"ט א אשר ציין ורשם לפני לויכרון.

לקט ספריים

פרקי אבות

כל יום הרי הוא כשבעים שנה

ואם לא עכשיו אימתי (אבות א, ד). על דרך זה של חשיבות שמירת הזמן
פירש הרה"ק בעל אור המאיר זצ"ל את הפסוק (תהילים צ, י) ימי שנותנו
בהם שבעים שנה. למה נאמר גם ימים וגם שנים, אלא כל יום ויום מימי
שנותינו הרי הוא כשבעים שנה.

יינה של תורה אבות אות קז יח-17

מה רבה חשיבותו של הזמן

ואם לא עכשיו אימתי (אבות א, ד). על דרך זה של חשיבות שמירת הזמן
פירש הרה"ק רבי שמחה בונם מפשיסחא זצ"ל את הכתוב (דברי הימים א'
יב, לב) ומבני יששכר יודע בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל. היינו
שבני יששכר היו יודעים ומבנים כמה יקר ערכם של העתים, מה רבה
חשיבותו של הזמן.

יינה של תורה אבות אות קו יח-16

ג'רם הפסד פירות שביעית

יאכלוה, מותר לכולי עלמא להניח בחום היום בשמש. דגרם הפסד אינו אסור מחמת המעשה עצמו, רק מחמת התוצאה שעתיד להיפסד, ולכן בפירות שבלאו הכי עומדים להיפסד מותר לגרום הפסד (משפטי ארץ ר"א טו). עוד כתבו דלכל השיטות מותר להתנות פרי שיש בו קדושת שביעית, אף שדעתו לאכול ממנו רק חצי פרי, ועל ידי זה גורם שיתקלקל חצי הנשאר, שגרם הפסד הבא מכח אכילת פירות שביעית אינו מוגדר כמעשה הפסד אלא כמעשה אכילה (חוט שני פ"ה עמו' רלד). אמנם נראה שאסור לקחת כמות גדולה של פירות יותר ממה שצריך לאכול כשיודע מתחילה שעתיד להשאיר חלק מכמות הפירות, דעצם הלקיחה שלא לצורך אכילה כשיודע שאינו נצרך לאכילה חשוב כגרם הפסד.

כעין זה רגיל בפי העולם לומר שאם נשאר איזה מאכל בצלחת צריכים לאכול כדי שלא לזרקו באשפה, ולא לעבור על כל תשחית. אך הובא בשם החזו"ן איש ח"ד עמ' קכ) שגם לאכול מאכל כשאינו צורך לגוף האדם נקרא לזרוק לאשפה, וכל תשחית יותר מכדי סיפוקו עובר על כל תשחית בכפליים, כי הוא גם משחית את המאכל שהיה ראוי להשביע בה בני אדם, וגם מזיק את גופו שממלא אותו יתר מכדי מידתו.

אחת מהלכות המצויות בקדושת פירות שביעית הוא: האיסור להפסיד פירות שבת הארץ לכם לאכלה" - "לאכלה ולא להפסד". ונחלקו הפוסקים האם האיסור הוא רק להפסיד הפירות בידיים, או גם לגרום לפירות שיפסדו ויתקלקלו אסור.

לדעת המהרי"ט (ח"א סי' פג) הרידב"ז (דף נט:) וטורת הארץ (פ"ח סקל"ז) אין איסור רק כשמפסיד הפירות בידיים, אבל מותר לגרום להפסיד פירות שביעית. מנגד, דעת המשמרת הלבית (על הרידב"ז הנ"ל) ומקדש דוד (נט ה' ד"ה הגיה ע"ש) אסור גם לגרום להפסיד פירות שביעית. ויש שרצו להוכיח מספר חזו"ן איש (סי' יד אות י' ד"ה ולמדנו) שדעתו לאיסור. אבל בספר דרך אמונה (פ"ה ציון ההלכה סקכ"ח) העיד כי החזו"ן איש פסק להיתר, וכתב עליו בשו"ת משנת יוסף (ח"ב סי' ס) "נאמנה עלינו עדות הגר"ח קנייבסקי ז"ל בדעת דודו ורבו מרן החזו"ן איש ז"ל ע"י".

ולמעשה כתב בשו"ת משנת יוסף (שם) שאסור להניח פירות שביעית בחום היום, שהרי זה כמפסיד הפירות בידיים ואסור, אבל מותר להניחו במקום שלעת עתה אינו חם הרבה אף שיבוא שם השמש לאחר זמן.

וכתבו האחרונים דגם לדעת המחמירים שאסור לגרום הפסד, אין זה רק בפירות העומדים וראויים לאכילה, אבל פירות מתולעים ורקובים קצת שממילא לא

צריך למחול עד שיבקש ממנו הפוגע מחילה, וכתבו שנכון שהנפגע ימציא את עצמו מול הפוגע ויודיע לו שנפגע ממנו כדי שיוכל לבקש ממנו מחילה (עי' מט"א ס"א).

א"צ למחול למי שאינו מודה שפגע

וכן יוצא מפורש בספר החינוך (מצוה שלח) שאין הנפגע צריך למחול לחברו בעודו מבקש רעתו. שכתב: "אם בא אחד וציער את חברו בדיבורים רעים, אי אפשר לו שלא לענות, שאי אפשר לאדם להיות כאבן שאין לו הופכים. ולא צייתה התורה להיות האדם כאבן שותק למחרתו כמו למברכיו, ומותר לענות כסיל כאיולתו. שלא נתחייב האדם לסבול הגזקין מיד חברו, ויש לו רשות להינצל מידו". ומסיים שאמנם "יש כת מבני אדם שעולה חסידותם כל כך שלא ירצו להכניס עצמם בהוראה זו להשיב חורפיהם דבר, פן יגבר עליהם הכעס ויתפשטו בענין יותר מידו", ע"כ. ומוכח מדבריו שאפילו החסידים אין מונעים את עצמם רק מלהשיב, אבל אינם מוחלים.

למי מכוונים ב'הריני מוחל'

אכן, לכאורה מצינו שיש ענין שהנפגע ימחול מעצמו בלי שהפוגע יבקש ממנו. שהרי כתב המשנה ברורה (סי' רלט סק"ט) שראוי למחול בכל לילה קודם השינה לכל מי שחטא כנגדו וציערו, והיא סגולה לאריכות ימים. וכך רגילים לומר בכל לילה הנוסח של 'הריני מוחל לכל מי שהכעיס והקניט אותי'. ומקור

חובת הפיוס בין אדם לחברו

הכיפורים מכפר, שאין יום הכיפורים מכפר.

ב' מצוות הנעשה בפיוס

מצות בקשת מחילה בין אדם לחברו יש בו שני חלקים: חלק אחד הוא מצות וידוי ותשובה, שצריך להודות ולהכניע את עצמו מול חברו לבקש ממנו שימחול לו, ובהכנעה זו מראה על עצמו שמודה בפגם שעשה ואינו חוזר לחטא זה לעולם, והוא כמו מצות וידוי על כל העבירות שבין אדם למקום. וחלק השני הוא, להשתדל לתקן את מעשה הפגם והחוסר שעשה לחברו, שעל ידי שמבקש ממנו מחילה ונענה לבקשתו וסולח לו מתכפר הפגם, שחברו מסכים להעביר את הטינה מליבו ולנגב את כתם הצער שנגרם לו כאילו לא נעשה דבר, ומצוה זה הוא ככל הלכות חושן משפט.

יש תשובה ללא תיקון

מצינו בחז"ל שיש מושג של תשובה גם כשאין אפשרות לתקן את מעשה החטא, שבכל אופן שהאדם עושה כל מה שיכול הרי זה תשובה שלימה והקב"ה מקבלו בשתי ידיים. כמובא בגמרא יבמות (כב) שהבא על הערה והוליד ממנה מזמזר הרי הוא בכלל 'מעוות לא יוכל לתקן', ואף על פי כן אם חוזר בתשובה הרי הוא נקרא 'עושה מעשה עמך', ופירש שם רש"י שמאותה שעה שהחליט לשוב ממעשיו הרי הוא בכלל עושה מעשה עמך. וכעין זה כתב בספר החינוך (מצוה ססד) דבזמן הזה שאין לנו בית המקדש וקרבתו לכפר, הרי התשובה מכפרת על כל העבירות גם בלי הקרבתו, לפי שאנו עושים את כל מה שיש ביכולתנו לעשות.

וכענין זה אנו רואים גם ביום כיפור שיש מושג לצאת ידי מצות תשובה אף שעדיין לא נתקן החטא לגמרי, כדאיתא בשולחן ערוך (שם) שאם ביקש מחילה מחברו ג' פעמים [בכל פעם על ידי כמה אנשים] ולא התפייס שוב אינו זקוק לו. ואף שחברו מפקיד עליו עדיין, לא יאכפת לו שהרי הפוגע עשה כל מה שמוטל עליו, וזה שמפקיד ואינו מעביר על מידותיו הוא החוטא (עי' ברמב"ם שם). וכן נראה מדברי המשנה ברורה (שם) שמי שחייב ממון לחברו צריך להודיע את חובו לבעל חובו ולסדר את הענין עם מורה צדק איך להתנהג. ומשמע שאף אם לא החזיר לו עדיין את החוב משום חוסר יכולת, כיון שהודיעו וסידר את הענין כפי יכולתו שוב אינו מעכב את כפרתו.

אין תשובה למי שמונע עצמו מלתקן

אכן מי שבידו לתקן ואינו מתקן, אינו נקרא ששב בתשובה אף אם מחליט בליבו מאן ולהבא שלא לחזור לידי זה החטא, הנתחלת התשובה היא עזיבת החטא, ועזיבת החטא הוא להכיר ולהודות במעשה הפגם שעשה ולקבל על עצמו שלא יבוא לידי זה לעולם, ואם יש בידו לתקן את מה שעשה ואינו מתקן הרי אינו עוזב אותו. ולכן יש חיוב לבקש מחילה, כי כל זמן שאינו מבקש מחילה הרי זה נחשב כאילו אינו מודה בעוולתו ואינו עוזב את החטא. ומוכח מהפוסקים שזה שנפגע אין

ב' מקורות לחובת הפיוס

השבוע למדנו בהלכות יום הכיפורים (סי' תר"א ס"א): "עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכיפורים מכפר עד שייפייסנו". והלכה זו נפסקה גם בשולחן ערוך חושן משפט (סי' תכב ס"א): "החובל בחבירו אף על פי שנתן לו חמשה דברים [תשלומי נזק צער ריפוי שבת בושתי] אינו מתכפר לו עד שיבקש ממנו וימחול לו".

גם בגמרא אנו מוצאים דין זה בשני מקומות: במסכת יומא (נה): "עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו. ובמסכת בבא קמא (גב). "מי שציער את חברו אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם אין נמחל לו עד שיבקש ממנו מחילה". וכן הרמב"ם הביא דין זה בהלכות חובל ומזיק (פ"ה ה"ט) ובהלכות תשובה (פ"ב ה"ט).

חובת פיוס כוידוי על חטא

החיוב לבקש מחילה ולהתפייס, אינה מצוה הנוגעת רק ביום כיפור, אלא היא חיוב תמידי מידי יום ככל דיני חושן משפט. ומה שבשנתה מצוה זו ביום כיפור הוא משום חובת וידוי, לפי שיש חיוב להתוודות ביום כיפור על כל העוונות כדי שתחול עליו הכפרה. ולזה אמרו שעל עבירות שבין אדם למקום מתוודה בינו למקום, ועל עבירות שבין אדם לחבירו צריך להתוודות גם בפני חברו שפגע בו, ואף אם קיבל על עצמו שלא לצער את חברו יותר, כל זמן שלא ביקש מחילה ממנו לא יצא מצות וידוי, ואינו מתכפר לו אם לא ביקש ממנו מחילה.

ורבינו יונה בשערי תשובה (שער ד אות יח) כתב שבעבירות שבין אדם לחבירו יש חיוב להתוודות פעמיים, אחד בינו לחבירו, והשני בינו למקום. וצריך מקודם להתוודות בפני חברו ואחר כך להתוודות בפני המקום. ואם התוודה תחילה לפני המקום ולא עלתה לו הודיו, כי כל זמן שלא ביקש מחילה מחברו הרי זה כעודו מחזיק בעוולתו ואינו וידוי.

להמתין לערב יום כיפור

כתב המשנה ברורה (סק"א ושע"צ סק"ב) דכל חיוב ממוני שהאדם חייב לשלם לחבירו משום גזל ואונאה אינו רשאי להמתין עד ערב יום כיפור, דכל שעה ושעה יש עליו חיוב עשה של "והשיב את הגזילה", והרי זה ככל מצות עשה שהאדם חייב לעשותו תיכף בבוא זמנו, כמו קריאת שמע לולב וברכת המזון. אבל על איסור אונאת דברים אפשר להמתין לחפש את היום המתאים לכך בכדי שיתפייס חברו עד ערב יום כיפור. אמנם נראה שגם באיסור אונאת דברים אינו רשאי להתעכב סתם, אם אפשר לסדר את הענין בהקדם, ורק כשאי אפשר מותר להמתין לעת רצון שיתרצו הצדדים.

יש להיזהר שתהא בקשת המחילה בערב יום כיפור בקשה אמיתית, ולא סתם מהשפה ולחוץ, וכפי שכתוב בדרשת הראב"ד: "אל יאמר אדם ערב יום הכיפורים אפייס את חברי כדי שיתפייס ממני המקום למחר וימחול לי, מפני שקרוב דבר זה למי שאומר אחטא ויום

רבי שמואל אייזיק

מדאשיב (ה)

בשבוע שעבר סיפרנו על כך שרבינו מסר את הספר הנשרף [שהועתק לפני זה והועלה על הכתב ע"י מוהרנ"ת] לרבי שמואל אייזיק ורבי יודל וכו'. כעת נביא עוד כמה פרטים בענין זה, המובאים בחיי מוהר"ן:

"הספר כבר התחיל לעשות עובדא בעולם"

מוהרנ"ת מספר:

"כשמסר הספר הנ"ל ליד ב' האנשים, ואנכי לא ידעתי מזה כלל, כי עשה הדבר בהסתר גדול ולא ידע שום אדם מזה, אחר כך באתי לפניו בתחילת קיץ תקס"ו, ואמר לי: אני זיכיתי אותך במצוה, במה שנתתי לך לכתוב ספר הנ"ל, ואמר: הספר שלך כבר התחיל לעשות עובדא בעולם" (חיי"מ סי' קע"ו).

"נסעו בפקודתו עבור השתדלות בתעלומותיו למהר גאולתנו"

רבי אברהם ב"ר נחמן מספר:

"מה שעבר על ר' יודיל ור' שמואל אייזיק ז"ל בעת שנסעו בפקודתו עבור השתדלות בתעלומותיו למהר גאולתנו, שמעתי מזה קצת דקצת ראשי פרקים מאבי הכ"מ, ששמע מפי מוהרנ"ת ז"ל, וגם מר' יחיאל מענדיל ז"ל שמעתי זאת, שהוא שמע מפי ר' יודיל ז"ל בעצמו.

אמר המעתיק: שמעתי שציוה עליהם שיאמרו בכל עיר ועיר דף א' מהספר הנשרף, ומספר ליקוטי מוהר"ן ישאירו דף א' בכל עיר ועיר וכו', וציוה עליהם שיהיו אצל הרב במארדיטשוב זצ"ל, ויבקשו ממנו צדקה, ויאמרו לו שהנדבה הזאת היא לצורך הכנסת כלה. והשתדלותם בזה היה כנ"ל, אך עברו עליהם מניעות רבות מחמת עניות, שכלה אצלם הממון, ובבתים לא רצו ליתן להם מחמת שאמרו שהם בריאים ויכולים לעבוד, וגם חשדום לגנבים וכו', ולא גמרו הענין" (וכנ"ב אור, נפלאות מרבי"ז, אות כ"ה).

"חשבתי שכבר לא אראה אתכם עוד"

על אודות המניעות שהיה להם - מסופר ב"שיח שרפי קודש":

"בספר חיי מוהר"ן (סי' קע"ד) כתב מוהרנ"ת ששלח רבינו את ספר הנשרף עם שני אנשים וכו'. הנה שני האנשים הנ"ל היו ר' יודל ור' שמואל אייזיק ז"ל, אולם לא יכלו לעמוד בקושי הדבר, כי בכל מקום בואם חשדו אותם לגנבים, וכשלא היה להם עבור הוצאות ובקשו עזרה מהאנשים, גערו בהם: 'בריאים הנכם ולכו עבדו', וכדומה. וכן עוד הרבה מניעות.

ורבינו בעצמו אמר להם שיהזרו בשליחותם, כי יהיה להם הרבה קשיים ומניעות על זה, מחמת שחיי הילד תלוי בזה "דאס לעבן פון קינד היינגט אהן אין דעם", וחזרו ולא מילאו שליחותם בשלימות. וכשנכנסו לרבינו שמח בהם רבינו מאד, ואמר: "תודה לאל שרואה אני אתכם, חשבתי שכבר לא אראה אתכם עוד" = "דאנקען גאט וואס איך זעה אייך, איך האב געמיינט איך וועל אייך שוין נישט זעהן", לגדול המניעות שיתגברו עליהם. מוהרנ"ת עצמו אמר: אילו היה רבינו שולח אותי, הייתי גומר שליחותו כראוי!" (שיש"ק ח"ג אות קמ"ט).

הסתלקות התינוק הקדוש

עוד מסופר בימי מוהרנ"ת:

"גם להאיש שמסר בידו הספר הנ"ל ציוה והזהיר למען השם שיתפללו על התינוק הנ"ל, כי ידע שיקחו עצמם על התינוק הנ"ל. ובעוה"ר לא הועילו תפילותינו, ונפטר הילד אחר שבועות באותו הקיץ" (ימי מוהרנ"ת ח"א אות י"א).

חכמת התמימות

נוסעת, ואם היה רוצה דוקא קודם הנסיעה להבין איך פועלים המכונות המפעילות את הבאן, היה נשאר במקום שנשאר ולא היה מגיע לשום מקום. כן הדבר הזה, שאי אפשר להתקדם רק אם משליכים את כל החכמות ומתעלמים מכל הקושיות ואי ההבנות, ומצייתים למצוות השי"ת בתמימות ובפשיטות.

ואכן זה היה סודם של גדולי ישראל, שעל אף חכמתם הגדולה לא נטו מדרכי התמימות כמלא הנימא.

ושמעתי שפעם התבונן אחד על הרה"ק בעל החזון איש ז"ע בעת אמירת 'פיטום הקטורת', וראה שסופר את אצבעות ידיו כשאומר את סממני הקטורת; הצרי והצפורן וכו'. והלה התפלל על כך ושאל את החזון איש: ילמדנו רבינו, וכי חושש שמה יטעה במנין אחד-עשר הסממנים, ולמה מונה את אצבעותיו?

ענה לו החזון איש בתמימות: וכי קטנה בעיניך אזהרתו של רבינו הרמ"א (או"ח סוף סי' קלב): 'ליזהר לומר פיטום הקטורת מתוך הכתב, ולא בעל פה, משום שהאמירה במקום ההקטרה וחיישינן שמה ידלג אחד מסממנים, ואמרינן שהוא חייב מיתה אם חסר אחת מסממניה'!

ועוד מסופר על חמשת בניו הקדושים של המגיד הקדוש רבי מיכל מזלאטשוב ז"ע, שכינה אותם אביהם: 'חמישה חומשי תורה'. וביניהם היה אחד חכם מחוכם מופלג, ואילו השני היה איש תמים מאד, והנהגתו היתה בתכלית התמימות, עד שהיה חידוש בתמימותו. וכשאלו לאח החכם כיצד יתכן ששני אחים בני איש אחד יהיו שונים כל כך, השיב: אמנם אחי התמים עולה עלי הרבה בחכמתו - אלא שהשיג בחכמתו שצריכים להיות תמים ולהתנהג בתכלית התמימות ובתכלית הפשיטות!

והוא ממש כלשון מוהרנ"ת שכותב על רבינו:

"היה עושה ועובד את השם יתברך בכל מיני עבודות פשוטות לגמרי בלי שום חכמות כלל, אף על פי שבאמת היה חכם גדול ומופלג בחכמה מאד מאד גם בימי קטנותו ובימי נעוריו כאשר היה מפורסם לכל מכיריו, אף על פי כן לא השתמש בשום חכמה כלל בעבודת השם רק היה נוהג לעשות כל העבודות הפשוטות שבעולם... וזה היה עיקר חכמתו הגדולה מאד, כי מעוצם הפלגת חכמתו זכה תיכף לחכמה זו שאין צריכים שום חכמה כלל בעבודת השם. כי זה עיקר החכמה הגדולה מן הכל, שלא להיות שום חכם בעבודת השם רק בתמימות ובפשיטות בלי שום חכמות כלל" (שבחי הר"ן, יג).

"אשרי תמימי דרך" (תהלים קיט א), ו"הולך בתום ילך בטח" (משלי יט).

<p>ברכת מול טוב</p> <p>להרה"ח ר' יואל וואלף שליט"א להרגל נישואי בתו עב"ג בשעש"מ</p> <p>יה"ר שיוכח לגדולו לתורה לחופה בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר יעקב פונק הי"ו להתונו</p> <p>להרה"ח ר' נתן צדוק פונק שליט"א להרגל הולדת הבן/הנדה יה"ר שיוכח לגדולו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר שמעון דייטש הי"ו ולאביו הרה"ח ר' דוד דייטש שליט"א ולחוננו הרה"ח ר' משה וורטהיימער שליט"א להרגל הולדת הבת/הנדה יה"ר שיוכח לגדולו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להרה"ח ר' אלעזר יואל בלו שליט"א להרגל היכנס בנו שרוא ני"ו לעול תורה ומצוות</p> <p>יה"ר שיוכח לגדולו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>
<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר יואל וואלף הי"ו להרגל היכנס בנו אלכסנדר ני"ו לעול תורה ומצוות</p> <p>יה"ר שיוכח לגדולו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להר"ר מרדכי שמואל שיף הי"ו להרגל הולדת הבת</p> <p>יה"ר שיוכח לגדולו לתורה לחופה ולמעש"ט ולרוב נחת דקדושה</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להרה"ח ר' אברהם נח וינבלים שליט"א להרגל איחוס בתו בשעש"מ עב"ג רביה"ח אלעזר ני"ו</p> <p>בן הרה"ח ר' מאיר דוד איינבאך שליט"א יה"ר שיוכח לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זיע"א</p>	<p>ברכת מול טוב</p> <p>להרה"ח ר' גדליהו ברג שליט"א להרגל נישואי בתו עב"ג בשעש"מ</p> <p>יה"ר שיוכח לבנות בית נאמן בישראל בדרך רביה"ק זיע"א</p>

עורך ע"י תלמידי רבי נחמן שווארצמן שליט"א בעמ"מ "איצרות עולם לתרופה".